

NORGES HØYESTERETT

Den 10. juni 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-01222-A, (sak nr. 2014/2103), sivil sak, anke over dom,

Staten v/Helsedirektoratet

(Regjeringsadvokaten v/advokat Torje
Sunde – til prøve)

mot

A

(advokat Alex Borch)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder et krav som staten har fremsatt om tilbakebetaling av direkteoppgjør fra Folketrygden til en psykologspesialist. Spørsmålet er om tilbakebetalingskravet er foreldet.
- (2) A er spesialist i klinisk psykologi med fordypningsområde nevropsykologi. Han har drevet privat praksis siden 1988 og har fra 1997 hatt avtale med trygdemyndighetene om direkteoppgjør, også kalt refusjon, etter folketrygdloven § 22-2. A har utviklet en metodikk som innebærer at han i stor grad har benyttet hjelpepersonell til å utføre og dokumentere tester av pasientene. Han har dermed kunnet drive en praksis med kontorer i fire byer og om lag 30 ansatte i 2005.
- (3) I brev 28. september 2005 varslet trygdemyndighetene A om at hans takstbruk etter deres syn var i strid med regelverket. Vedlagt brevet fulgte en standardavtale om forlengelse av foreldelsesfristen, og i brevet het det at dersom A ikke underskrev avtalen, ville det bli tatt rettslige skritt for å forhindre foreldelse. I avtalen var det tatt inn en klausul om at avtalen ikke innebar en aksept av at trygdekontoret hadde krav på tilbakebetaling.

- (4) A underskrev avtalen 12. oktober 2005, og det er enighet mellom partene om at dette forlenget foreldelsesfristen for alle deler av tilbakebetalingskravet frem til og med 12. oktober 2008, jf. foreldelsesloven § 28 nr. 1.
- (5) Den 2. februar 2007 traff NAV Helsetjenesteforvaltning Oslo vedtak om å kreve tilbake i alt 13 419 350 kroner av direkteoppgjør som A hadde mottatt fra 12. oktober 2002 til 18. desember 2006. Datoen 12. oktober 2002 var grunnlagt med at foreldelsesfristens utgangspunkt var vedtaksdato for utbetaling av de enkelte direkteoppgjør som det knyttet seg tilbakebetalingskrav til, sett i sammenheng med forlengelsesavtalen som var inngått 12. oktober 2005.
- (6) Det het videre i vedtaket at beløpet forfalt til betaling én måned fra vedtaksdato, men A ble bedt om å ta kontakt dersom han foretrakk å motregne tilbakebetalingsbeløpet i fremtidige refusjonskrav, eventuelt inngå en nedbetalingsordning. Hvis beløpet ikke ble innbetalt eller tilfredsstillende nedbetalingsordning ikke kom i stand, ville det bli iverksatt motregning i As fremtidige refusjonskrav én måned etter forfall.
- (7) I brev til NAV 20. februar 2007 ba A om en tilbakebetalingsavtale. Samtidig gjorde han det klart at han ville bestride selve etterberegningsvedtaket, noe som ble gjort i klage 23. februar 2007. Det ble også bedt om oppsettende virkning, men dette ble avslått av NAV i brev 7. mars 2007.
- (8) I brevet ble A invitert til forhandlinger om en nedbetalingsavtale, og i brev fra hans advokat 14. mars 2007 ble det foreslått at 20 prosent av ethvert refusjonskrav fra A skulle motregnes til dekning av det omtvistede beløp. NAV svarte i brev 15. mars 2007 at de godtok dette frem til 1. juni 2007.
- (9) Denne motregningsordningen fortsatte også etter 1. juni 2007 uten at det ble inngått noen ny avtale om det. Fra våren 2007 og frem til våren 2009 var det ingen dialog mellom partene om tilbakebetalingsordningen.
- (10) I vedtak fra NAV Helsetjenesteforvaltnings hovedkontor 22. januar 2008 ble As klage forkastet.
- (11) Etter forutgående kontakt mellom partene undertegnet A 3. april 2009 to nye dokumenter om tilbakebetalingsordningen. Det ene er benevnt "avtale om nedbetaling av gjeld", og det andre "gjeldsbrev". I begge dokumentene fremgår det at han etter vedtaket i klagesaken skylder 11 150 141 kroner med tillegg av renter. Nedbetalingsavtalen fastsetter fortsatt løpende motregning, men i en noe lavere andel av fremtidige refusjonskrav enn etter tidligere ordning. I begge dokumentene tok A forbehold om at han ville kreve omgjøring og eventuelt ta ut søksmål.
- (12) A tok ut søksmål mot staten 5. november 2012. I søksmålet ble det gjort gjeldende at statens tilbakebetalingskrav var foreldet, og at tilbakebetalingsvedtaket uansett var ugyldig fordi A ikke hadde fått utbetalt mer i refusjon enn han hadde hatt krav på. Under saksforberedelsen for tingretten ble det besluttet å dele saken i medhold av tvisteloven § 16-1 slik at spørsmålet om foreldelse skulle fremmes til særskilt forhandling og pådømmelse.
- (13) Oslo tingrett avsa 20. juni 2013 dom om foreldelsesspørsmålet med slik domsslutning:

- "1. Staten ved Helsedirektoratet frifinnes.
- 2. A skal i saksomkostninger betale til Staten ved Helsedirektoratet, 58 050 – femtiåttetusenogfemti – kroner innen 14 dager fra dommens forkynnelse."

(14) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 25. september 2014 dom med slik domsslutning:

- "1. Staten v/Helsedirektoratets krav om tilbakebetaling av refusjon fra A i medhold av vedtak 22. januar 2008 er foreldet og kan ikke benyttes til motregning i fremtidige oppgjør til A.
- 2. Staten v/Helsedirektoratet er forpliktet til å etterbetale alle trekk som er gjort i oppgjør til A fra og med 1. januar 2010, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra det enkelte trekk ble foretatt og frem til betaling skjer.
- 3. I saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten dømmes staten v/Helsedirektoratet til å betale 775 000 – syvhundreogsyttifemtusen – kroner til A innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse."

(15) Staten ved Helsedirektoratet har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett.

(16) Den ankende part – *staten ved Helsedirektoratet* – har i korte trekk anført:

(17) Statens krav er ikke foreldet. A avbrøt foreldelsen i henhold til foreldelsesloven § 14 ved å inngå de to avtalene om motregning i 2007 og 2009. Det avgjørende etter § 14 er hvordan fordringshaveren, etter en helhetsvurdering, med rimelighet kunne oppfatte skyldnerens opptreden, og om denne opptreden ga fordringshaveren rimelig grunn til ikke å foreta andre fristavbrytende skritt. Det er nok å erkjenne forpliktelsens eksistens; skyldneren behøver ikke å anse seg forpliktet. Selv om A i forbindelse med avtalene forbeholdt seg retten til å bestride NAVs tilbakebetalingsvedtak, ga motregningsavtalene og hans forhandlingsutspill i den forbindelse staten rimelig grunn til å tro at gjelden ville bli gjort opp så langt det fulgte av reglene om refusjon, og at det følgelig ikke var grunn til å foreta andre fristavbrytende skritt. At staten uansett var i motregningsposisjon så lenge A fortsatte sin psykologpraksis med nye refusjonskrav overfor staten, er ikke avgjørende.

(18) Videre tilfredsstillende gjeldsbrevet som A undertegnet 3. april 2009 sammen med den nye motregningsavtalen, alle innholdsmessige krav til et gjeldsbrev. Dermed løper en foreldelsesfrist på ti år fra dette tidspunktet, jf. foreldelsesloven § 5.

(19) Som ny anførsel for Høyesterett gjøres det gjeldende at avtalene fra 2007 og 2009 uansett må anses som avtaler som forskyver oppfyllestidspunktet for As tilbakebetalingsplikt overfor staten. Det oppstår et nytt oppfyllestidspunkt hver gang staten mottar et refusjonskrav fra A og dermed får rett til å motregne i henhold til avtalene. Ny foreldelsesfrist på tre år løper fra de samme tidspunkter. Den gjenværende del av tilbakebetalingskravet forfalt da A mistet refusjonsretten 1. september 2014, og motregningsavtalen av 2009 dermed opphørte i henhold til sitt eget innhold. Denne delen av kravet er følgelig ennå ikke foreldet.

- (20) Subsidiært anfører staten at motregningsretten er i behold i medhold av foreldelsesloven § 26 bokstav a, som gir rett til å motregne med foreldede fordringer når motregningsretten følger av avtale. Her er det inngått avtaler om motregning. Det er uten betydning at fordringshaveren vil være i motregningsposisjon også i henhold til de alminnelige motregningsreglene, at fordringene er omstridte, og at avtalen gjelder fordringer som er foreldet når motregningsavtalen inngås.
- (21) Staten har nedlagt slik påstand:
- "1. Tingrettens dom stadfestes.**
 - 2. Staten v/Helsedirektoratet tilkjennes sakskostnader for Høyesterett og lagmannsretten."**
- (22) Ankemotparten – A – har i det vesentlige anført følgende:
- (23) Etter foreldelsesloven § 14 kreves en erkjennelse av *forpliktelsen* – det er ikke nok at skyldneren har opptrådt slik at fordringshaveren kunne ha rimelig grunn til å anta at det ikke vil være nødvendig med andre fristavbrytende tiltak. A har hele tiden hevdet at tilbakebetalingsvedtaket er galt og forbeholdt seg retten til å gå til sak om dette. As syn fremgår av så vel motregningsavtalene fra 2007 og 2009 i seg selv, som av As opptreden før og etter avtaleinngåelsene. Hensikten med motregningsavtalene fra 2007 og 2009 var å få staten til å redusere den motregningen som staten faktisk var i stand til å gjennomføre så lenge A fortsatte sin praksis og sendte inn nye refusjonskrav. Avtalene innebærer dermed ingen erkjennelse av forpliktelsen slik foreldelsesloven § 14 krever.
- (24) Dokumentet benevnt "gjeldsbrev" fra 2009 tilfredsstiller ikke de innholdsmessige krav som stilles til gjeldsbrev, og medfører dermed ikke en ny foreldelsesfrist på ti år.
- (25) Med mindre avtalen samtidig oppfyller kravene til erkjennelse i foreldelsesloven § 14, er loven til hinder for at en avtale om forskjøvet oppfyllestidspunkt etter at foreldelse er begynt å løpe, får den virkning at det skulle løpe en ny foreldelsesfrist fra det nye oppfyllestidspunktet. Det eneste alternativet er da en avtale om fristforlengelse i henhold til foreldelsesloven § 28 nr. 1. Uansett kan ikke motregningsavtalene fra 2007 og 2009 forstås som avtaler om utsatt oppfyllestidspunkt.
- (26) Staten kan heller ikke motregne med foreldede fordringer i medhold av foreldelsesloven § 26 bokstav a. Bestemmelsen kommer til anvendelse når motregningsadgangen bare følger av avtalen, ikke også av ulovfestede prinsipper. At motregningsavtalene også innebærer en fordel for skyldneren – A unngikk enda hardere motregningspågang fra staten – kan ikke være relevant. Det avgjørende må være om avtalen gir fordringshaveren en motregningsrett vedkommende ikke allerede har. Under enhver omstendighet kan en avtale ikke dekke tilbakebetalingskrav mot A som allerede var foreldet da motregningsavtalen ble inngått. Han hadde ingen grunn til å inngå en slik avtale samtidig som han bestred tilbakebetalingsvedtakets gyldighet, og det mangler helt holdepunkter for å forstå avtalene slik.

(27) A har nedlagt slik på stand:

"1. Anken forkastes.

2. Staten v/Helsedirektoratet dømmes til å betale sakskostnader til A for Høyesterett, lagmannsretten og tingretten."

(28) *Mitt syn på saken*

(29) Jeg nevner for ordens skyld først at folketrygdloven nå har en egen bestemmelse, § 22-15a, om tilbakekreving av utbetalinger etter direkte oppgjørsordning. Bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 2009 og kommer dermed ikke til anvendelse i denne saken. Tilbakebetalingsvedtaket mot A ble som nevnt truffet 2. februar 2007, og vedtaket i klagesaken 22. januar 2008.

(30) Det følger av den avtalen som A har hatt om direkteoppgjør fra Folketrygden, at han plikter å betale tilbake direkteoppgjør utover det han har krav på. Det heter videre i avtalen at vedtak om tilbakebetaling skal regnes som enkeltvedtak som kan påklages etter reglene i forvaltningsloven.

(31) Som nevnt har staten som ny anførsel for Høyesterett gjort gjeldende at de to motregningsavtalene som A inngikk med staten i 2007 og 2009, må anses som avtaler om utskutt oppfyllestidspunkt for tilbakebetalingskravet, med den følge at også starttidspunktet for foreldelsesfristen utskytes. Spørsmålet om avtalene innebærer utskutt oppfyllestidspunkt med virkning for når foreldelsesfristen starter, kommer først på spissen dersom avtalene ikke – også – innebærer fristavbrytende erkjennelse av kravet. Selv om det kan synes naturlig å ta stilling til foreldelsesfristens starttidspunkt før man drøfter om fristen er blitt avbrutt, vil jeg derfor først se nærmere på spørsmålet om motregningsavtalene utgjør en slik erkjennelse av forpliktelsen som etter foreldelsesloven § 14 utgjør fristavbrudd.

(32) *Foreligger det fristavbrytende erkjennelse?*

(33) Foreldelsesloven § 14 lyder slik:

"Foreldelse avbrytes når skyldneren overfor fordringshaveren uttrykkelig eller ved sin handlemåte erkjenner forpliktelsen, så som ved løfte om betaling eller ved å betale rente."

(34) Høyesterett har i Rt. 1999 side 1755 på side 1760 oppsummert forståelsen av denne bestemmelsen på følgende måte:

"Ordlyden i § 14 gir ikke særlig veiledning om hva som kreves av en erkjennelse ... I juridisk teori er dette forklart som 'en disposisjon hvor skyldneren erklærer at han er forpliktet etter fordringen' – Kjønsstad og Tjomsland side 106, eller – om den tidligere foreldelsesloven § 11 – som en erklæring som 'etter sitt innhold (må) være skikket til å danne et selvstendig grunnlag for gjelden' – Stub Holmboe: Foreldelse av fordringer side 143. I Kjønsstad og Tjomsland side 107 heter det videre at det er avgjørende 'hvordan skyldnerens opptreden med rimelighet kan oppfattes av fordringshaveren', og at det må 'skje en samlet vurdering av alle relevante forhold'."

- (35) Staten har anført at særlig Stub Holmboes forståelse av den tilsvarende bestemmelsen i den tidligere foreldelsesloven § 11 er for streng – det kan ikke kreves at erkjennelsen skal danne et selvstendig grunnlag for gjelden. Det er vist til Hagstrøm, Obligasjonsrett 2. utgave, der det på side 780 heter at "kravet om at fordringen ved erkjennelsen i realiteten må få et nytt grunnlag, kan i hvert fall ikke opprettholdes etter at foreldelsesloven § 14 ble gjeldende". Videre har staten vist til Kjørven mfl., Foreldelse av fordringer side 306, der det uttales at "spørsmålet om fristavbrytende erkjennelse [bør] omformuleres til et spørsmål om skyldnerens opptreden gir fordringshaveren rimelig grunn til ikke å foreta andre fristavbrytende skritt".
- (36) Man skal neppe legge mer i Høyesteretts korte sitat fra blant annet Stub Holmboe enn at Høyesterett har ment å slutte seg til det rådende syn slik dette fremgikk av Stub Holmboes og Kjørstad/Tjomslands fremstillinger. Det kan i denne sammenheng også vises til uttalelsen i Rt. 1997 side 920 om at "det ikke [er] nok å ikke bestride kravet, det skal positivt og noenlunde klart erkjennes, i ord eller handling". Å gjøre dette utelukkende til et spørsmål om "skyldnerens opptreden gir fordringshaveren rimelig grunn til ikke å foreta andre fristavbrytende skritt", kan etter mitt skjønn lett lede for langt bort fra lovens krav om at skyldneren i ord eller handling "erkjenner forpliktelsen". Foreldelsesloven er en utpreget positivrettslig lov med uttømmende regler for hvordan foreldelse avbrytes. Det tilsier at man bør være tilbakeholden med å relativisere innholdet i bestemmelsene om fristavbrudd.
- (37) Når skyldneren bestrider kravet overfor fordringshaveren, foreligger ingen erkjennelse. Det må gjelde selv om skyldneren foretar handlinger eller kommer med utsagn som ellers normalt må oppfattes som en fristavbrytende erkjennelse, som for eksempel avdragsbetaling – slik det fremgår av Innstilling om revisjon av foreldelsesloven fra 1957 på side 32 – eller anmodning om henstand, slik Kjørven mfl. fremhever på side 308.
- (38) Situasjonen kan ikke sammenlignes med saken i Rt. 1962 side 464. Der forelå det en rettskraftig dom som fastslo kravet, og foreldelsesfristen ble da avbrutt ved at skyldneren erkjente at dommen forelå, selv om han mente at den var uriktig. Det er i tilknytning til denne dommen at Hagstrøm på side 779 uttaler at det er tilstrekkelig at debitor erkjenner at det foreligger grunnlag for forpliktelsen – da kreves ikke i tillegg at skyldneren selv anser seg forpliktet. I As tilfelle foreligger det ikke rettskraftig dom. At han erkjenner eksistensen av de forvaltningsvedtakene som han angriper, og konsekvensen av dem dersom hans forsøk på å få dem underkjent ikke fører frem, er ikke nok til å avbryte foreldelse.
- (39) Vi står i denne saken også overfor en annen situasjon enn ved betaling av skatt. Etter skattebetalingsloven § 10-1 skal skatte- og avgiftskrav betales ved forfall og med det beløp som opprinnelig er fastsatt, selv om fastsettingen er påklaget eller brakt inn for domstolene. Slik det fremgår av Rt. 1997 side 920, er det da mulig å erkjenne forpliktelsen til å betale det opprinnelige fastsatte beløp samtidig som man klager på ligningen, med den virkning at foreldelsesfristen for den førstnevnte betalingsplikten avbrytes. En tilsvarende bestemmelse finnes ikke for krav fra Folketrygden om tilbakebetaling av direkteoppgjør.
- (40) Det var riktignok slik i As tilfelle at fortsatt drift av psykologpraksisen ville medføre stadig nye refusjonskrav fra hans side. Disse ville NAV så kunne motregne i etter alminnelige motregningsregler, slik NAV også selv fremhevet i sitt vedtak 2. februar

2007. Men den omstendighet at A ikke kunne hindre NAV i å inndrive kravet selv om han bestred det, er noe annet enn at det foreligger en rettslig forpliktelse til å betale uten hensyn til om kravet bestrides.

- (41) Etter at NAV 2. februar 2007 hadde truffet vedtak om tilbakebetaling, fremholdt A i et brev 15. februar 2007 til NAV, der han ba om en tilbakebetalingsordning, at dette ikke innebar at han var enig i kravet – han var uenig både i grunnlaget for kravet og størrelsen, og han ville benytte seg av sin klagerett. Spørsmålet om en nedbetalingsordning ble fulgt opp i brev 20. februar 2007 der A ba om en tilbakebetalingsavtale knyttet til motregning av en viss prosentandel av As brutto løpende refusjonskrav. Også her ble det presisert at A ville klage, og klagen ble levert 23. februar 2007. I klagen ble det anført at grunnlaget for NAVs resonnement og beregning var uhjemlet og forfeilet.
- (42) Det brevet som staten mener utgjorde As første erkjennelse av kravet, er et brev fra hans advokat 14. mars 2007 der det fremsettes et forslag om motregning med 20 prosent "av ethvert utbetalingskrav fra A ... til dekning av det omtvistede beløp. ... Det er av avgjørende betydning å opprettholde driften. Ellers vil det aldri være mulig for A å få tilbakebetalt det omtvistede beløp overfor Deres kontor". Også her fremgår det altså at kravet bestrides – det dreier seg om dekning av "det omtvistede beløp". Brevet avsluttes riktignok med at A "er innstilt på å få til en tilbakebetalingsordning som gjør ham i stand til å oppfylle sine plikter overfor NAV, pasientene og personalet," men ut fra formuleringene i brevet for øvrig kan ikke dette oppfattes slik at A likevel erkjenner kravet.
- (43) Jeg kan heller ikke se at NAVs svar 15. mars 2007 inneholder formuleringer som A burde ha protestert mot for å unngå å bli oppfattet dithen at han nå hadde erkjent betalingsforpliktelsen. I brevet heter det kort at "NAV Helsetjenesteforvaltning Oslo godtar å motregne med 20% i rettmessige refusjonskrav fram til eventuell nedbetalingsavtale er inngått, senest til og med krav som foreligger til utbetaling innen 01.06.07".
- (44) Som nevnt fortsatte motregningsordningen også etter juni 2007 uten at det ble inngått en ny avtale. Først våren 2009 var det ny kontakt om nedbetalingsspørsmålet, og staten anfører at A 3. april 2009 kom med en fristavbrytende erkjennelse av tilbakebetalingskravet.
- (45) Ettersom jeg har konkludert med at motregningsavtalen fra 2007 ikke innebar fristavbrytelse, får en eventuell fristavbrytelse i 2009 bare konsekvens for den delen av tilbakebetalingskravet som oppstod mellom 3. april 2006 og 18. desember 2006. Som nevnt innledningsvis har ikke NAV fremmet krav om tilbakebetaling knyttet til refusjonskrav etter 18. desember 2006.
- (46) A undertegnet 3. april 2009 to dokumenter. Det ene dokumentet var benevnt "avtale om nedbetaling av gjeld", og det andre var kalt "gjeldsbrev".
- (47) I avtalens punkt 1 heter det:

"Etter vedtak av 21.1.2008 [skal vel være 22. januar 2008] fra daværende NAV HTF skylder A staten v/HELFO region Oslo kr. 11 150 141 (eksklusive renter). Dette er status pr. 05.02.2009. Det tas forbehold om at kravet kan bli redusert, da A ved advokat

Sigurd Holter Torp vil fremme anmodning om omgjøring. Det vurderes også å reise søksmål om kravets berettigelse og størrelse."

- (48) Punkt 2 i avtalen har bestemmelser om rentesats, og i punkt 4 tas det forbehold om at dersom tilbakebetalingskravet reduseres med mer enn 25 prosent ved søksmål eller etter at saken er vurdert på ny, vil HELFO region Oslo ha rett til å fastsette en høyere rentesats enn den som følger av punkt 2.
- (49) I punkt 9 er det vist til gjeldsbrevet, og der heter det blant annet at "[d]ersom hovedstolen reduseres pga omgjøring eller søksmål bortfaller gjeldsbrevet og nytt gjeldsbrev utstedes. A forplikter seg med dette til å underskrive nytt gjeldsbrev med redusert hovedstol".
- (50) Hovedinnholdet i avtalen er – i tråd med avtalens navn – en nyregulering av nedbetalingen gjennom motregning: Den skulle nå skje med 10 prosent av As refusjonskrav de første seks månedene etter avtaleinngåelsen og deretter med 15 prosent. Dersom A mistet retten til direkteoppgjør eller sluttet å levere refusjonskrav, slik at NAVs motregningsmulighet bortfalt, skulle hele det resterende beløp forfalle til innbetaling.
- (51) Gjeldsbrevet inneholder i første avsnitt en formulering som ligger nokså nær første setning i avtalens punkt 1. Annet avsnitt har tilnærmet samme innhold som det jeg har sitert fra avtalens punkt 9. Tredje avsnitt inneholder vedtakelse av at kravet med renter og omkostninger kan inndrives uten søksmål.
- (52) Selv om avtalens punkt 1 inneholder formuleringen "A skylder", og gjeldsbrevet taler om at A "erkjenner ... å skylde staten", er begge formuleringene uttrykkelig koblet til vedtaket i klageomgangen, der As forvaltningsklage ikke ble tatt til følge. Slik sett kan de, ut fra sakens forhistorie, leses som en erkjennelse av at *dersom* vedtaket blir stående, er gjelden nå det angitte beløpet. Når det i begge dokumentene dessuten tas uttrykkelig forbehold om at det kan komme til omgjøring, blir det i alle fall klart at hverken avtalen eller gjeldsbrevet, hver for seg eller samlet, innebærer noen erkjennelse av tilbakebetalingskravet.
- (53) Det er rett nok slik at de fleste av formuleringene om omgjøring synes å forutsette at det i så fall bare vil bli tale om en reduksjon, ikke bortfall, av tilbakebetalingskravet. Men dette kan ikke endre konklusjonen. Disse formuleringene er knyttet til spørsmål som bare oppstår dersom A ikke skulle få fullt medhold. Avtalens punkt 1 taler uttrykkelig om søksmål, ikke bare om kravets størrelse, men også om dets berettigelse. Det er i tråd med det A hele tiden har hevdet, nemlig at staten ikke har et tilbakebetalingskrav overhodet.
- (54) Med denne konklusjonen er det ikke nødvendig for meg å ta stilling til om det dokumentet som er benevnt "gjeldsbrev", faktisk tilfredsstillende innholdsmessige krav til et gjeldsbrev slik at det etter foreldelsesloven § 5 skulle løpe en foreldelsesfrist på ti år i stedet for tre år.
- (55) *Er det avtalt forskyvning av oppfyllestidspunktet slik at foreldelsesfristens starttidspunkt også forskyves?*
- (56) Staten har som ny anførsel for Høyesterett hevdet at selv om de to avtalene fra 2007 og 2009 ikke kan anses som fristavbrytende erkjennelser, må de anses som avtaler som forskyver oppfyllestidspunktet for As tilbakebetalingsplikt overfor staten: Det oppstår et nytt oppfyllestidspunkt hver gang staten mottar et refusjonskrav fra A og får rett til å

motregne i henhold til avtalene. Dermed starter det etter statens syn også en ny foreldelsesfrist etter foreldelsesloven § 3 fra hver gang en ny del av kravet kan kreves oppfylt på denne måten. Ettersom A mistet sin rett til direkteoppgjør fra 1. september 2014, og den gjenværende delen av tilbakebetalingskravet da forfalt i henhold til avtalen fra 2009, løper det en tre års foreldelsesfrist for den gjenværende del av kravet fra dette tidspunktet, slik staten ser det.

- (57) Jeg finner det tvilsomt om en avtale om utskutt oppfyllestidspunkt som inngås etter at det opprinnelig avtalte oppfyllestidspunktet er passert, kan ha til følge at foreldelsesfristen forlenges på denne måten når det ikke samtidig foreligger en fristavbrytende erkjennelse av gjelden. Etter foreldelsesloven § 3 nr. 1 løper foreldelsesfristen fra den dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse. Når foreldelsesfristen løper, er lovens ordning at fordringshaveren får en aktivitetsplikt – han må sørge for å avbryte foreldelsen ved søksmål eller andre tiltak som loven uttrykkelig nevner, hvis ikke debitor erkjenner forpliktelsen eller det inngås avtale om inntil tre års forlengelse etter § 28 nr. 1. Erkjennes gjelden i henhold til § 14, løper det etter § 20 en ny frist fra erkjennelsen "eller fra den senere dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse". Det siste alternativet henspiller nettopp på avtale om ny og senere oppfyllelsesfrist, men da forutsetningsvis *i tillegg til* erkjennelsen. Her foreligger det som nevnt ingen erkjennelse fra As side.
- (58) Tilsynelatende har Høyesterett i Rt. 1980 side 1524 godtatt en slik avtale om utskutt oppfyllestid med konsekvenser for foreldelsesfristens starttidspunkt. Men dommen er ikke klar i så måte. I saken hadde en byggherre holdt tilbake et beløp som sikkerhet for eventuelle reklamasjonsarbeider, noe entreprenøren hadde godtatt. Høyesterett fant at det derved var etablert en endringsavtale som innebar at forfalltidspunktet for det tilbakeholdte beløpet ble utsatt, med den konsekvens at starttidspunktet for foreldelsesfristen også ble utsatt. Men avtalen kom i stand etter initiativ fra byggherren – skyldneren – og i det lå det en aksept av at han i utgangspunktet var forpliktet til å betale. Spørsmålet var om han hadde et motkrav på grunn av mangler, og det ville først bli avklart på et senere tidspunkt. Realiteten i avtalen, kan det hevdes, var dermed at begge parter aksepterte at gjeldsforpliktelsen, og dermed forfalltidspunktet, var avhengig av en senere betingelse som først måtte avklares. Det er en annen situasjonen enn den som vår sak gjelder.
- (59) Det er imidlertid ikke nødvendig for meg å ta endelig standpunkt til om det etter oppfyllestidspunkt er mulig å inngå avtale om utskutt oppfyllelse med den konsekvens at det også løper en ny foreldelsesfrist fra det utskutte tidspunktet. For at en avtale skal kunne forstås som en avtale om utskutt oppfyllestidspunkt, må den etter mitt syn innebære at fordringshaveren gir avkall på de sanksjonsmidler som oversittelsen utløser, i tiden mellom opprinnelig og nytt oppfyllestidspunkt. Hvis ikke, står man bare overfor en avtale om hvordan oppgjøret etter en oversittet oppfyllelsesfrist skal skje, og det kan i alle fall ikke medføre forskyvning av starttidspunktet for foreldelsesfristen.
- (60) I dette tilfellet fremgår det av NAVs tilbakebetalingsvedtak 2. februar 2007 at staten gjør krav på lovbestemt morarente fra forfall én måned etter vedtakets dato. Dette er for så vidt fra et senere tidspunkt enn det staten mener var foreldelsesfristens opprinnelige starttidspunkt, og dermed også oppfyllelsesfristen, for tilbakebetalingskravene. Det var som tidligere nevnt tidspunktene for statens vedtak om å honorere de enkelte

refusjonskrav fra A som staten mener er uriktige. Men kravet om rente har uansett sitt grunnlag i at A – etter statens syn – har oversittet oppfyllelsesfristen.

- (61) I forbindelse med motregningsavtalene i 2007 og 2009 har staten ikke vært villig til å gi avkall på morarentekravet, selv om man har vært villig til å justere rentens størrelse. I skriftvekslingen fra 2007 står det intet om rente. I nedbetalingsavtalen fra 2009 er den nye hovedstolen på 11 150 141 kroner uttrykkelig oppgitt å være "eksklusive renter", og i avtalens punkt 2 sier HELFO region Oslo seg villig til å utarbeide en innstilling til hovedkontoret med begrunnet forslag om å få fastsatt rentene til 2 prosent pro anno, men da tydeligvis bare fremover i tid – det skal utarbeides en egen innstilling om renter på kravet frem til utgangen av 2008, heter det. Dersom det opprinnelige tilbakebetalingskravet skulle bli redusert med mer enn 25 prosent ved søksmål, forbeholdt HELFO region Oslo seg retten til å beregne en høyere rentesats "oppad begrenset til den til enhver tid gjeldende rentesats etter forsinkelsesrenteloven".
- (62) Etter mitt syn må avtalene forstås som avtaler bare om hvordan oppgjøret skal foretas etter at oppfyllelsesfristen – slik staten ser det – er oversittet.
- (63) *Foreligger det en avtalt motregningsrett som gir NAV rett til å motregne også med foreldede fordringer?*
- (64) Konklusjonen så langt er altså at en stor del av statens tilbakebetalingskrav er foreldet fra 13. oktober 2008, tre år etter at A inngikk avtale med NAV 12. oktober 2005 om utsettelse av foreldelsesfristen. De gjenværende delene av tilbakebetalingskravet er foreldet fra 19. desember 2009, tre år etter det siste vedtaket 18. desember 2006 fra statens side om å honorere et omtvistet refusjonskrav fra A.
- (65) Spørsmålet er så om staten likevel har rett til å motregne med de foreldede fordringene i refusjonskrav fra As side.
- (66) I foreldelsesloven § 26 bokstav a heter det at foreldelse av fordringer ikke medfører at fordringshaveren taper retten til å motregne med dem dersom motregningsretten er avtalt.
- (67) I Ot.prp. nr. 38 (1977–78) side 79 er bestemmelsen kort omtalt med at avtalt motregningsrett er vanlige i kredittforhold, særlig når det består et fast gjensidig forretningsforhold mellom partene. I faste gjensidige forretningsforhold vil ofte forholdene ligge til rette for motregning etter de ulovfestede reglene om dette, altså uten at det er inngått avtale om motregning. Da kan det etter mitt syn ikke oppstilles som en forutsetning for motregning etter foreldelsesloven § 26 bokstav a at motregningsretten bare har sitt grunnlag i en avtale.
- (68) Avtalen fra mars 2007 kan vi i denne sammenheng se bort fra. I sin aksept av As forslag begrenset som tidligere nevnt staten avtalens virketid til 1. juni 2007. På grunn av den tidligere avtalen om forlengelse av foreldelsestiden med tre år fra 12. oktober 2005 var ingen del av statens tilbakebetalingskrav foreldet da 2007-avtalen løp ut. At staten likevel fortsatte å begrense sin motregning i nye refusjonskrav fra A som om avtalen fortsatt gjaldt, kan ikke kvalifisere som en avtale som etter foreldelsesloven § 26 bokstav a gir rett til å motregne med foreldede krav.

- (69) Det avgjørende blir dermed om nedbetalingsavtalen som ble inngått 3. april 2009, gir staten motregningsrett som faller inn under § 26 bokstav a, og om avtalen i så fall også gir rett til å motregne med tilbakebetalingskrav som allerede var foreldet da avtalen ble inngått.
- (70) Punkt 5 første setning i avtalen 3. april 2009 lyder slik:
- "Gjelden beskrevet i punkt 1 gjøres opp med løpende motregning med 15 % i As berettigede krav om trygderefusjon og honorar for erklæringer."**
- (71) Punkt 5 annet ledd reduserer så dette til ti prosent de første seks månedene av avtalens løpetid.
- (72) Som tidligere nevnt er gjelden i punkt 1 angitt å utgjøre 11 150 141 kroner eksklusive renter.
- (73) Dette utgjør en klar og entydig avtale om motregning, og den må etter mitt syn falle inn under foreldelsesloven § 26 bokstav a. Gitt den mer utførlige reguleringen av rentespørsmålet i avtalen, oppfatter jeg dette slik at også rentekravet er omfattet av motregningsretten.
- (74) Det fremgår rett nok også av avtalen at kravet som det skal motregnes med, er omstridt. Men § 26 inneholder etter sin ordlyd ikke noe vilkår om at kravet skal være uomstridt. Et slikt vilkår følger heller ikke av de alminnelige prinsippene om motregning, jf. Sæbø, Motregning side 284 og 295. Da kan det ikke innfortolkes i § 26.
- (75) Jeg kan for min del ikke se det som en avgjørende innvending at staten uten avtalen kunne tenkes å ha en enda mer vidtgående motregningsrett. Som nevnt mener jeg at foreldelsesloven § 26 bokstav a må gjelde også for motregningsavtaler som dekker situasjoner der det uansett ville ha foreligget motregningsrett. Da kan det ikke føre til en annen konklusjon at avtalen begrenser motregningsretten i forhold til det som ellers ville ha vært tilfellet. Det avgjørende må være at parten gjennom avtalen har akseptert motregningsretten som fremgår av avtalen.
- (76) A har fremholdt at avtalen i alle fall ikke kan dekke krav som på avtaletidspunktet allerede var foreldet – det måtte i så fall ha fremgått klart.
- (77) I juridisk teori om foreldelsesloven § 26 bokstav a er det alminnelig enighet om at det er tilstrekkelig med en generell avtale om motregning – det behøver ikke å være særskilt avtalt at det også skal være anledning til å motregne med foreldede fordringer, jf. Kjørven mfl. side 540 med henvisning til andre forfattere. Det er mulig disse uttalelsene særlig tar sikte på motregningsavtaler som er inngått før foreldelse er inntrådt, men ordlyden i § 26 gir ikke grunnlag for å oppstille et særskilt vilkår om uttrykkelig vedtakelse for avtaler inngått etter at foreldelse er inntrådt.
- (78) Det kan nok sies å ha formodningen mot seg at A skulle akseptere motregning med krav som han både bestred og mente var foreldet. Men i april 2009 måtte det være klart for A at foreldelse var en problemstilling i saken – forlengelsesavtalen 12. oktober 2005 var jo på dette tidspunktet utgått for flere måneder siden. Jeg mener at man da må falle tilbake på det alminnelige prinsipp om at hver part bærer risikoen for sine egne forutsetninger, og

at det måtte ha vært opp til A å få det inn i avtalen dersom han mente at den ikke skulle gjelde for tilbakebetalingskrav som etter hans syn allerede var foreldet.

- (79) Min konklusjon blir etter dette at statens tilbakebetalingskrav er foreldet, men at det likevel kan nyttes til motregning i henhold til avtalen 3. april 2009.
- (80) Etter dette har staten fått medhold, men ikke fullt ut. Jeg går ikke nærmere inn på om staten har fått medhold i det vesentlige. Saken har budt på tvil, og jeg finner det klart at sakskostnader ikke bør tilkjennes for noen instans, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav a.
- (81) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Statens tilbakebetalingskrav er foreldet. Det kan likevel benyttes til motregning i henhold til avtalen 3. april 2009.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.
- (82) Dommer **Tønder**: Jeg er enig med førstvoterende i at det ikke foreligger fristavbrytende erkjennelse fra As side, og at det heller ikke er avtalt forskyvning av oppfyllestidspunktet slik at foreldelsesfristens starttidspunkt også forskyves. Derimot er jeg ikke enig med ham i at det foreligger en avtale som gir NAV rett til å motregne også med foreldete fordringer.
- (83) I vedtaket 2. februar 2007 fastsatte NAV Helsetjenesteforvaltning Oslo tilbakebetalingsbeløpet til 13 419 350 kroner med forfallsdato 2. mars 2007. Om innfrielse av kravet heter det:
- "Hvis du skulle foretrekke å motregne tilbakebetalingsbeløpet i fremtidige refusjonskrav, eventuelt avtale en nedbetalingsordning, bes du kontakte vår regnskapsansvarlige, . . .**
- Dersom beløpet ikke blir innbetalt eller hvis tilfredsstillende nedbetalingsordning ikke kommer i gang, vil vi iverksette motregning i dine krav om refusjon en måned etter forfall."**
- (84) Det heter videre i vedtaket at "[e]ventuell klage på vedtak om tilbakebetaling har som hovedregel ikke oppsettende virkning i forhold til motregning. Du har imidlertid anledning til å be om utsatt iverksettelse, jf. forvaltningsloven § 42". Begjæring om utsatt innkreving ble avslått av NAV i brev 7. mars 2007. Det ble samtidig varslet at motregning ville starte opp i framsatt krav om refusjon for februar 2007.
- (85) Som førstvoterende har redegjort for, ba A deretter i brev 14. mars 2007 gjennom sin advokat om at motregningen ble begrenset til 20 % av refusjonsbeløpene. NAV aksepterte dette ved brev 15. mars, dog begrenset til 1. juni 2007.
- (86) Jeg har vanskelig for å se at det så langt forelå noen *avtale* om motregning. I brevet fra advokaten presiseres det at kravet er "omtvistet", noe A ved flere anledninger poengterte. På denne bakgrunn kan motregningsordningen – sett fra As side – ikke betraktes som en

regulær nedbetaling av gjeld. Derimot framstår motregningen som et ensidig pålegg fra NAVs side som ledd i innkrevingen av kravet, jf. andre avsnitt i sitatet foran. Ettersom NAV ikke ville gå med på å utsette innkrevingen, kom A i en tvangssituasjon. Full motregning mot alle framtidige refusjonskrav ville fullstendig undergrave hans virksomhet. Når A gikk inn i forhandlinger med NAV, var det således ikke for å avtale en gjeldsordning, men utelukkende for å begrense innkrevingstakten, slik at han kunne ha mulighet for å fortsette virksomheten. Det er for øvrig all grunn til å tro at også NAV var interessert i å begrense motregningen, idet alternativet kunne bli – slik As advokat påpekte – at hans bo ble tatt under konkursbehandling, med den negative følge det ville ha for NAVs dekningsmulighet.

- (87) Jeg ser det derfor slik at når NAV fortsatte å motregne med 20 % av refusjonskravet også etter 1. juni 2007, skjedde det i kraft av NAVs ensidige motregningsrett. En slik ensidig motregningsrett kan etter min mening ikke gi grunnlag for å motregne med foreldete krav i medhold av foreldelsesloven § 26 bokstav a, selv om debitor gjennom forhandlinger har fått kreditor til å begrense omfanget og takten i motregningen.
- (88) Førstvoterende legger til grunn at 2009-avtalen gir uttrykk for en avtalt motregningsrett. Jeg kan vanskelig se at denne kan ses på en annen måte enn den ordningen som ble etablert i 2007. Det nye i avtalen var at motregningen ble ytterligere begrenset til 10 % de seks første månedene etter avtaleinngåelsen, for deretter å øke til 15 %. Det framgår av avtaleteksten at endringen er gjort av likviditetshensyn. A fortsatte å bestride kravet og bebudet rettslig prøving. Jeg kan derfor vanskelig se det annerledes enn at det i 2009 – på samme måte som i 2007 – var den tvangssituasjonen som han ble satt i som følge av NAVs ensidige motregningsrett, som fikk han til å inngå også denne avtalen.
- (89) Min konklusjon er derfor at heller ikke 2009-avtalen er en avtale som gir NAV rett til å motregne med foreldete krav i kraft av foreldelsesloven § 26 bokstav a.
- (90) Etter dette stemmer jeg for at anken forkastes.
- (91) Dommer **Webster**: Jeg deler førstvoterendes syn på at foreldelsesfristen ikke er avbrutt som følge av erkjennelse etter foreldelsesloven § 14, og at det er avtalt motregningsrett etter § 26. Jeg har imidlertid et annet syn på om det er avtalt nytt forfallstidspunkt som innebærer at det løper ny foreldelsesfrist etter § 3 nr. 1.
- (92) Av § 3 nr. 1 følger at foreldelsesfristen begynner å løpe fra "den dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse". Etter sin ordlyd kan bestemmelsen leses slik at foreldelsesfristen etter dette tidspunktet løper uavhengig av senere avtaler om utsatt oppfyllelsesfrist. Hvis den nye avtalen kan oppfattes som en erkjennelse fra debitor side, følger det imidlertid av § 20 at det begynner å løpe en ny frist fra erkjennelsen eller "fra den senere dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse". Etter mitt syn må det samme gjelde der avtalen om nytt forfall ikke kan oppfattes som en erkjennelse av kravet fra debtors side. Jeg finner støtte for det i Rt. 1980 side 1524. Der hadde en byggherre tilbakeholdt et beløp som sikkerhet for reklamasjonsarbeider. Entreprenøren var ikke enig i at byggherren var berettiget til å tilbakeholde det aktuelle beløpet, men aksepterte det "motsrebende". Høyesterett fant at det dermed var etablert en endringsavtale som innebar at forfallstiden for det tilbakeholdte beløpet ble utsatt. Fordringen på restoppgjøret var dermed ikke foreldet. Førstvoterende mener byggherrens standpunkt må anses som en form for erkjennelse av at entreprenøren har krav på

pengene. Beløpet ble imidlertid holdt tilbake som sikkerhet for reklamasjonsarbeider. Om beløpet skulle utbetales, ville avhenge av om eventuelle mangler ved bygget ble utbedret. Jeg synes derfor det er vanskelig å se tilbakeholdet som en erkjennelse av kravet fra byggherrens side – poenget med avtalen om tilbakehold var jo nettopp at det var usikkert om entreprenøren hadde krav på restbetalingen.

- (93) I juridisk teori drøftes spørsmålet av Miriam Skag, Starttidspunktet for foreldelsesfrister, side 182–183. Etter å ha pekt på Rt. 1980 side 1524, fremhever hun blant annet at hvis partene er enige om å utsette oppfyllestiden, men foreldelsesfristen likevel skulle løpe fra det opprinnelige friststarttidspunktet, vil dette kunne virke som en felle for kreditor. Hun konkluderer med at "[n]år ordlyden i § 3 nr. 1 isolert sett også taler for at fristen utskyttes, bør dette legges til grunn uten at man skal måtte behøve å gå veien om å vurdere hvorvidt skyldneren har erkjent kravet".
- (94) Denne løsningen legges også til grunn i dansk rett, både etter loven som gjaldt før 2008, se von Eyben, Forældelse I, side 353, og etter 2007-loven, jf. von Eyben, Forældelse efter forældelsesloven af 2007, side 245. Det pekes på som avgjørende om kreditor har gitt debitor henstand etter avtale med skyldneren, "i praksis naturligvis navnlig ved, at kreditor *accepterer* en *anmodning* om henstand fra skyldneren". Det fremheves at det ikke har noen betydning om skyldnerens anmodning om henstand innebærer en erkjennelse av skyld som ville avbrutt foreldelsesfristen. Det er konsekvensen av at anmodningen om henstand etterkommes som medfører at fristen løper fra utløpet av henstandsperioden. Betragtningene er relevante også etter norsk rett.
- (95) Ankemotparten har anført at denne løsningen vil innebære omgåelse av § 28 nr. 1 andre punktum som oppstiller begrensinger i adgangen til å avtale endringer i foreldelsesfristen. Dette er jeg ikke enig i. En avtale om nytt forfallstidspunkt har materielle konsekvenser for partene utover den indirekte konsekvensen utsatt forfallstidspunkt har for foreldelsesfristens oppstart og kan dermed ikke sees som en omgåelse av § 28 nr. 1 andre punktum.
- (96) Jeg går så over til å vurdere den konkrete situasjonen og om de to avtalene om motregning innebar utsatt forfall, slik at foreldelsesfristens oppstart etter foreldelsesloven § 3 nr. 1 ble endret.
- (97) Kravet om tilbakebetaling av for mye utbetalt refusjon kunne ha vært fremmet fra statens side umiddelbart etter utbetalingen. Foreldelsesfristen begynte derfor å løpe ved de enkelte utbetalingene. Vedtaket om tilbakebetaling 2. februar 2007 fastsetter forfallsdato til en måned etter vedtaket. Denne forfallsdatoen er ensidig fastsatt av staten og medfører at det løper morarente på tilbakebetalingskravet fra fristens utløp, jf. forsinkelsesrenteloven § 2, men endrer ikke foreldelsesfristens utgangspunkt. Med henvisning til førstvoterendes votum bemerker jeg at om det skal betales renter på fordringen, gir liten veiledning ved vurderingen av om det er avtalt et nytt tidspunkt kreditor tidligst kan kreve oppfyllelse av kravet på. At det betales renter for kreditt er det vanlige, og om det avtales eller kreves renter tilsvarende morarenter, kan dette henge sammen med det opprinnelige forfallet. Om og i hvilken utstrekning det kan kreves renter beror uansett på en tolkning av den konkrete avtalen, og er ikke tema i saken som står for Høyesterett nå.

- (98) I mars 2007 ble det etablerert en midlertidig avtale om motregning med 20 prosent i refusjonskrav for perioden frem til 1. juni 2007. Det ble forutsatt fra statens side at den midlertidige avtalen skulle etterfølges av en nedbetalingsavtale. Avtalen fra mars 2007 etablerer ikke et omforent nytt forfallstidspunkt og dermed heller ikke et nytt tidspunkt staten har rett til å kreve å få oppfyllelse, jf. foreldelsesloven § 3.
- (99) Avtalen fra april 2009 er derimot en avtale om utsatt forfall. I punkt 5 avtales det at gjelden skal gjøres opp ved motregning av henholdsvis 15 og 10 prosent av utbetalingene av trygderefusjon inntil det skyldige beløpet er oppgjort. Denne oppgjørsavtalen innebærer at staten tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse etter hvert som trygderefusjonen skal utbetales. I punkt 6 åpnes det for at begge parter kan ta opp motregningssatsenes størrelse hvis den "økonomiske situasjonen" skulle tilsi det. Bestemmelsen gir imidlertid ikke partene krav på annen motregning enn den som følger av punkt 5, og en ny sats forutsetter en endringsavtale. Etter punkt 8 skal HELFO region Oslo ha kravet i behold dersom løpende motregning bortfaller eller reduseres vesentlig slik at kravet ikke vil være inndrevet når A fyller 67 år. Hvis betingelsene ikke inntreffer, vil de forfallstidspunktene som følger av motregningsavtalen fortsatt binde begge parter. Jeg mener derfor at partene har inngått en nedbetalingsavtale som innebærer at staten "tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse" etter hvert som motregningen etter avtalen kan skje, jf. foreldelsesloven § 3 nr. 1.
- (100) Konsekvensen er at den delen av kravet som ikke var foreldet 3. april 2009, ikke er foreldet.
- (101) Dommer **Ringnes:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Bull.
- (102) Dommar **Utgård:** Det same.
- (103) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Statens tilbakebetalingskrav er foreldet. Det kan likevel benyttes til motregning i henhold til avtalen 3. april 2009.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

Riktig utskrift bekreftes: